

Z historie řemesel a živností na Suchdole

PAPÍRNICTVÍ

Papírnictví je označení pro maloobchodní jednotku se sortimentem výrobků z papíru, psacích a školních potřeb, drobných tiskovin atd. Někdy bývá spojeno i s trafikou, tedy prodejem novin a časopisů. Starším, již pozapomenutým slovem, bylo papírnictví označováno akronymem Narpa utvořeným nepochybně podle ruského vzoru ze sousloví národní papírny či národní papír. Pojmenování vzniklé snad v padesátých letech 20. století se nevžilo, ale jako pozůstatek období socialismu je některým českým mluvčím srozumitelné.

Pojmenování papíru pochází ze slova papyrus (papyrový keř), což byl první materiál, ze kterého se papír vyráběl v cca 3. tisíciletí př.n.l. ve starém Egyptě. V době cca 1600 př. n. l. se také rozvíjela výroba pergamenu, tedy vydělané kůže. Dokumenty, které měly trvale existovat, byly psány právě na pergamenu (např. americké Prohlášení nezávislosti, 1776 a Versaillská smlouva, 1919).

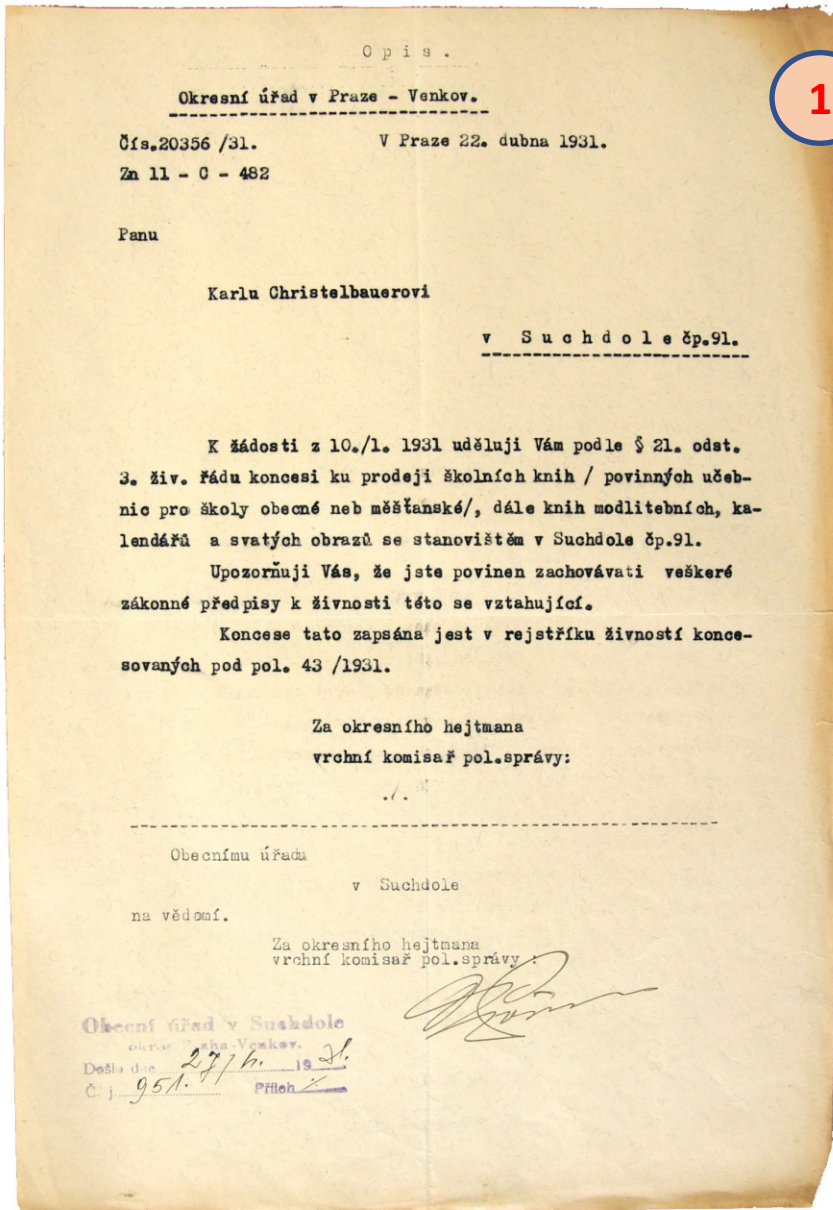
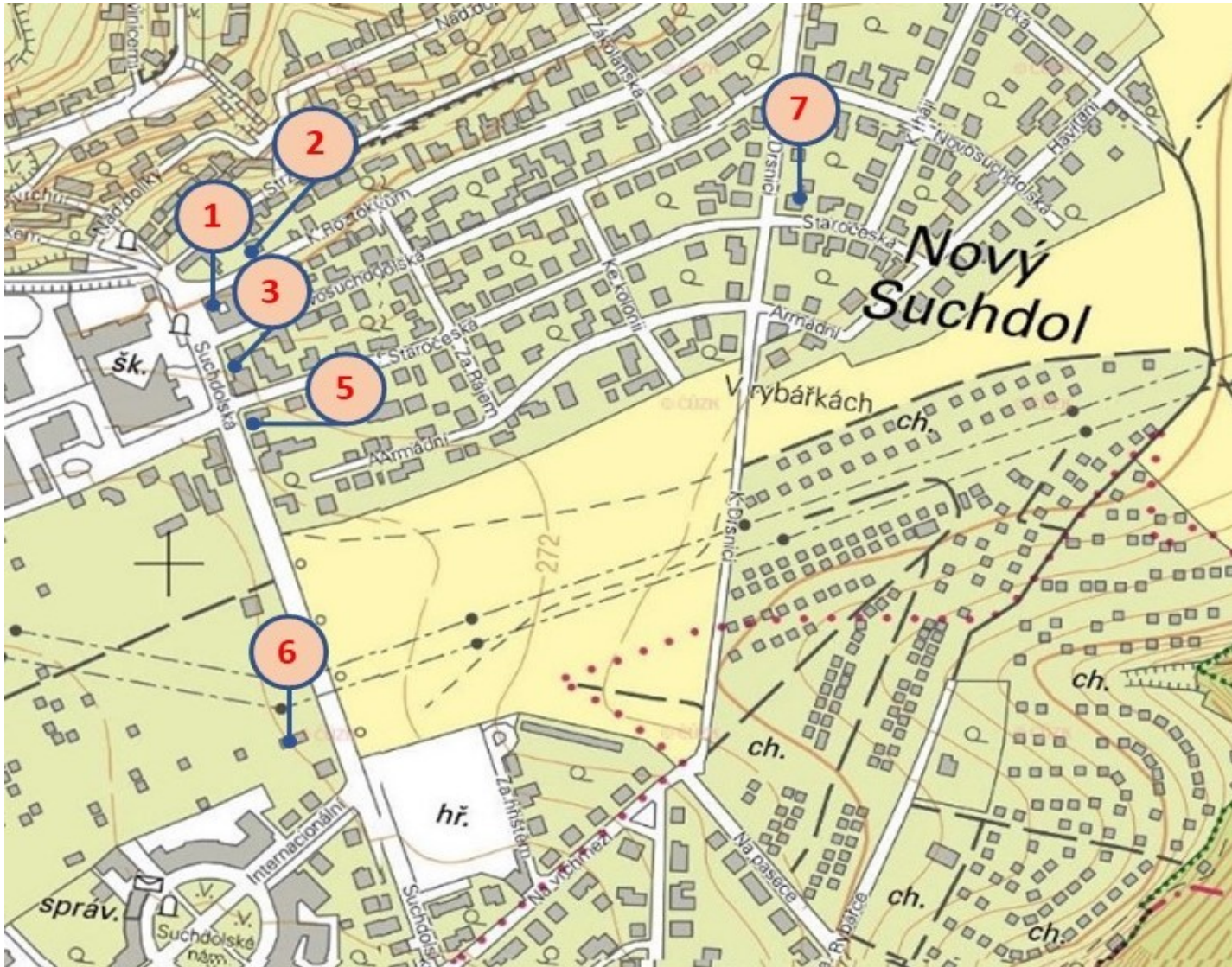
Papír tak, jak ho známe dnes, byl vynalezen v Číně asi roku 105 n. l. Papír byl sice méně kvalitní než pergamen, nicméně byl mnohem levnější. Proto začal pergamen vytlačovat, až nakonec v 16. století papír převládl (na pergamen byly psány jen významné listiny). Od 16. století se začaly objevovat papírny i v českých zemích (Zbraslav, Turnov, Frýdlant, Staré Město Pražské). V letech 1452-1455 n. l. byla vytištěna známá Gutenbergova bible (185 výtisků, z toho 150 na papíře, 35 na pergamenu). V roce 1789 n. l. byl vynalezen Francouzem Nicolasem Louisem Robertem první papírenský stroj, který měl nahradit ruční výrobu papíru. Zatímco se rychlost chodu dnešních papírenských strojů blíží hodnotě 2000 m/min., u první generace těchto strojů si člověk musel vystačit se 6 m/min. V té době byla spotřeba papíru 1-3 kg/os/rok, dnes je 180-220 kg/os/rok. [6] [7] (H.B.)

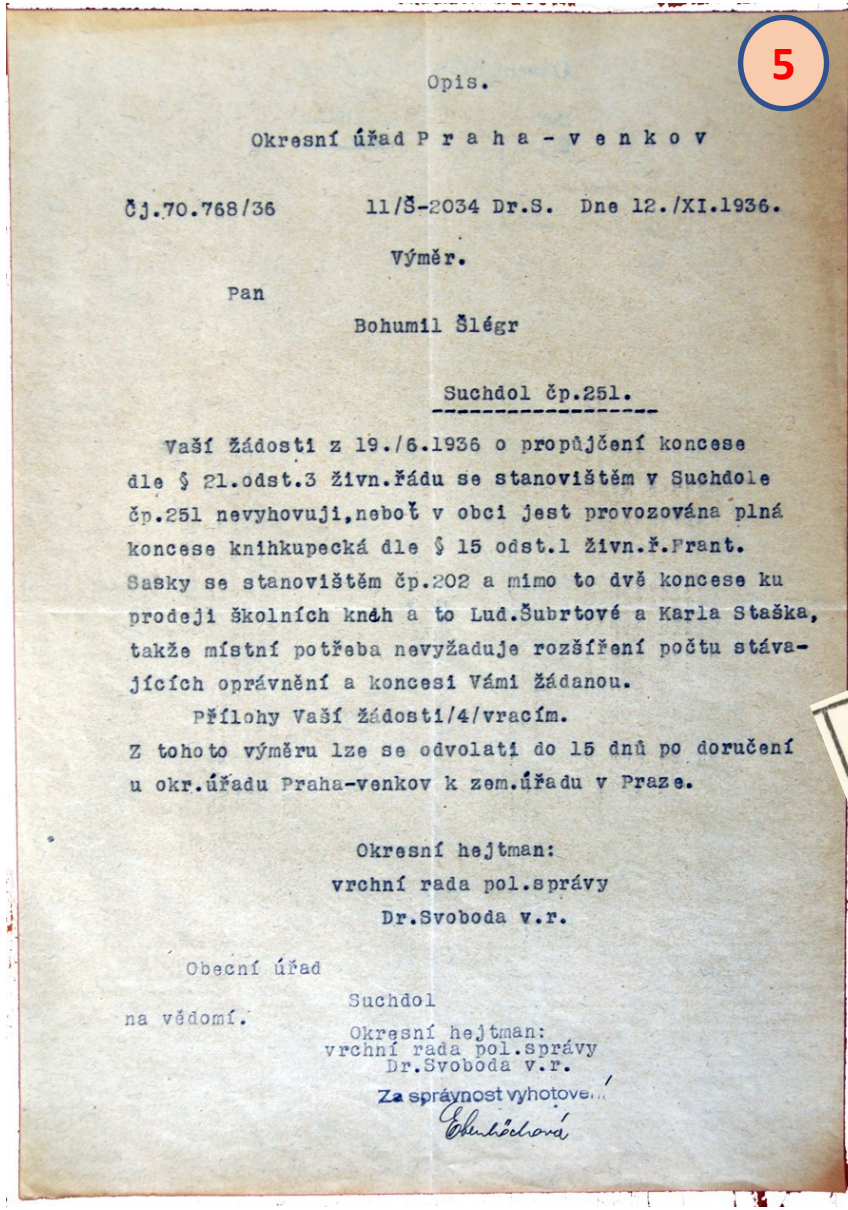
Prodejna školních potřeb, č.p. 91-naproti základní škole.
(Foto poskytl L. Laška)

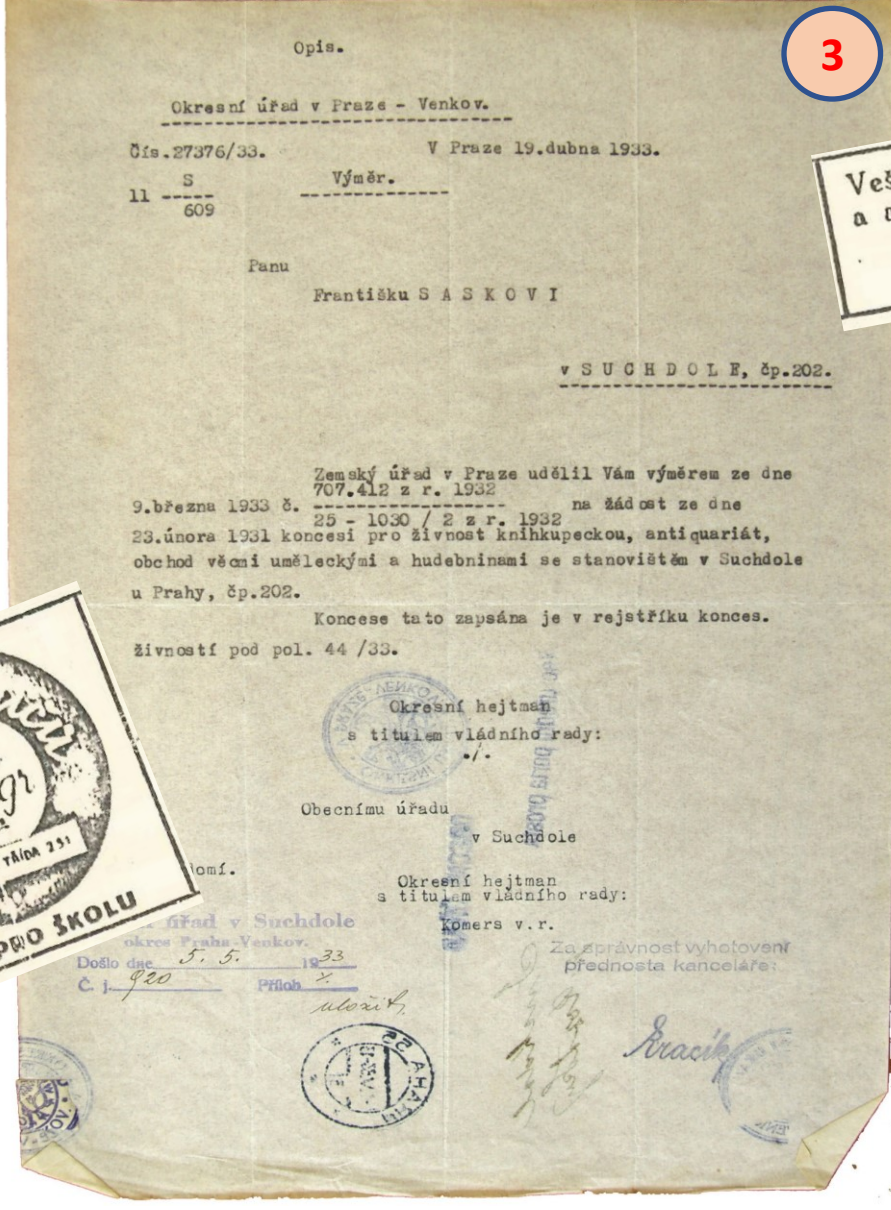
Papírnictví František Saska, Suchdolská (Národní) 202/58.
(Foto poskytl L. Laška)

Koncese na prodej knih, Karel Christelbauer, 1931.
(SOKA Praha-západ)

Neprodoužení koncese pro živnost knihupeckou, Bohumil Šlégr, 1936. (SOKA Praha-západ)

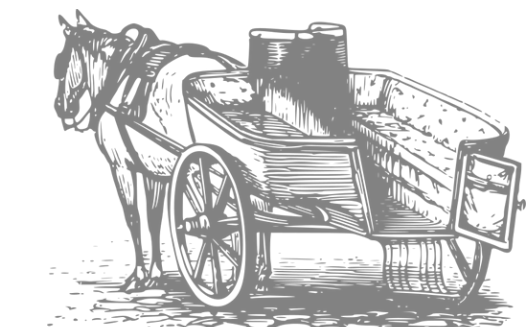
Koncese pro živnost knihupeckou, František Saska, 1933.
(SOKA Praha-západ)

Papírnictví, knihy			
1	Christelbauer Karel	K Roztokům 91 (Roztocká)	1928-1941
	Prodej knih		
2	Kratochvíl	K Roztokům 536/5a (Roztocká)	Kol. r. 1960
	NARPA		
3	Saska František	Suchdolská 202/58 (Národní)	1931-????
	Papírnictví, knihy		
4	Štašek Karel	????	????-????
	Prodej knih		
5	Šlégr Bohumil	Suchdolská 251/54 (Národní)	1931-1936
	Papírnictví		
6	Šubrt Václav	Suchdolská 532/45 (Národní)	1931-????
	Papírnictví, knihy		
7	Vetyška Bohumír	K Drsnici 339/11 (Alešova)	1937-1950
	Prodej časopisů		
Zdroj: Obecní kronika, SOKA Praha-západ, pamětníci			

Návštěva Narpy, neboli prodejny papírenských potřeb, bývala vždy pro nás děti svátkem. Jednak proto, že do papírnictví se zase tak často nechodilo, obvykle 1x za rok, na začátku školního roku, kdy bylo nutno opatřit nové školní potřeby, neboť ty z minulého ročníku se jaksi nedochovaly.

Ale sváteční bylo to, že na začátku další etapy života byl každý pln očekávání nových zážitků a s těmi novými školními pomůckami to jistě půjde lépe než v tom roce minulém. V papírnictví to vždycky krásně vonělo, novými sešity, obaly, tužkami, penály, památníky, bloky, pastelkami, lepidly, písničky, slabikáři, kartičkami, i knížkami s povinnou školní četbou, jako například Honzíkova cesta, nebo Hanýžka a Martínek, či Poplach v Kovářské uličce...

Někdy bylo potřeba se zastavit v Narpě i během roku, když třeba něco chybělo a bylo nutno dokoupit. To nás šlo vždycky více a zase to byl svátek. Patřilo to k těm šťastným starostem bezstarostného mládí. (B.S.)

POVOZNÍK

Od dávných dob se člověk snažil umožnit dopravu nákladů a osob a usnadnit si práci v zemědělství. V Evropě byly vozy původně tažené dobyt看em postupně už ve středověku nahrazovány koňskými povozy. Jedná se o koňmi tažené dvouosé potahové vozidlo pro dopravu nákladů nebo osob. V jižní Africe byla důležitým dopravním prostředkem volská spřežení ještě na konci 19. století. Káry a vozy tažené koňmi jsou v zemích třetího světa stále používány, zejména v zemědělství. Povožník, nebo též vozka/forman řídí koňský povoz tažený koňmi nebo jinými hospodářskými zvířaty. Může buď sedět na taženém vozidle na kozlíku, anebo jít podél něj. V zimních podmínkách lze místo kolového vozidla použít například velké saně. Vozka, který řídil koňský povoz, se také nazýval kočí. Pokud řídil těžký nákladní povoz, byl označován jako forman. V českých zemích docházelo ve 14. stol. k rozvoji vnitřního i zahraničního obchodu, což mělo za důsledek i rozšiřování zemských stezek. Tím došlo i k rozvoji dopravních profesí. Pro vývoz a dovoz zboží i pro přepravu stavebního materiálu ve městech (zejména v Praze) byli najímáni vozatajové a od 15. stol. formani. V roce 1598 byl v Praze vydán cechovní řád, který obsahoval i nařízení pro konkurenci mezi formany, např. že jeden kočí smí vyjet jen s jednou záprěží a ostatní objednávky má ponechat jiným formanům, aby také chléb jísti a své obživěni míti mohli". V 16. a 17. stol. byla předmětem živností formanských/kočovských zejména nákladní doprava ve městě, na venkov nebo i za hranice. V 1. pol. 18. stol. byly stanoveny omezující podmínky pro maximální váhu formanského nákladu (3,36 t) a omezení počtu zapřážených koní (max. 6 koní). Konkurenční spory mezi formany byly vyřešeny v roce 1788, kdy byla povoznická živnost prohlášena za svobodnou a zpřístupněna každému žadateli. Zajímavou skupinou byli venkovští formani, kteří provozovali formanství jako samostatnou živnost nebo jako vedlejší zaměstnání při selských hospodářstvích. Patronem povozníků je Svatý Fiacrius. [3] [4] [5] (H.B.)

Jiří Brejcha, rozvoz uhlí, Gagarinova ulice, 1966.
(Poskytl Jiří Brejcha ml.)

Jiří Brejcha a syn, hluboká orba, 1987.
(Poskytl J. Brejcha ml.)

I když zde bývalo povozníků více, když se na Suchdole řekne „povoznictví“ - vybaví se „Brejcha“. Ať již starší - Václav, nebo jeho syn Jiří, řečený „Jirka Brejcha“, a jeho syn, také Jiří, a jeho syn... Je to již legenda, nebo tradice.

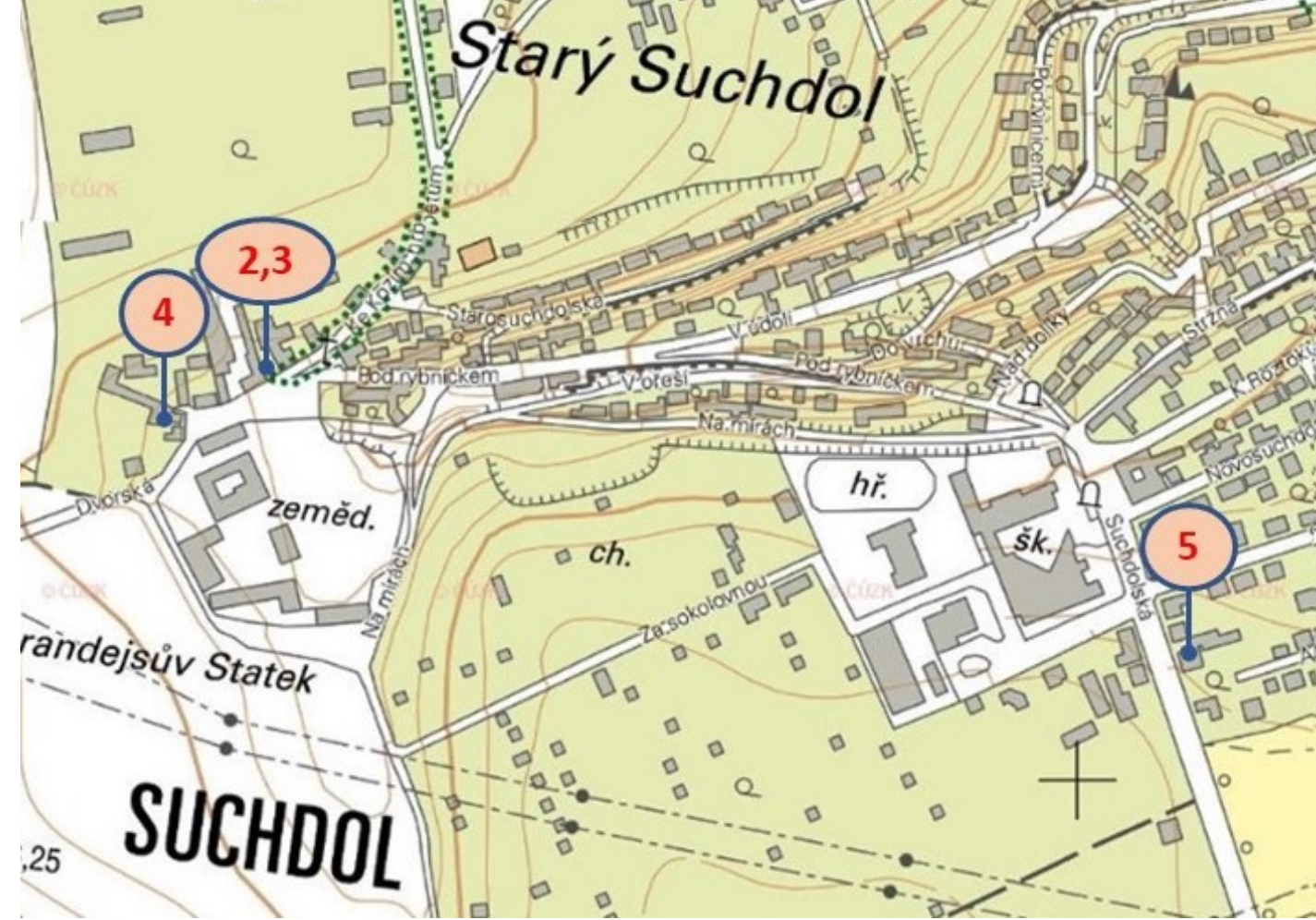
A samozřejmě - koně!
Znásobují sílu a výkon člověka, a od pradávna tomu tak bylo. Pokud se měla intenzivně využívat krajina, dělo se tak za pomoci koní. Je to jeden z živočišných druhů, který si vytvořil s člověkem symbiózu. A je to až s podivem, jak toto vzájemné soužití funguje. Ideální je, že pro vlastní existenci koní a jejich základní životní potřeby jsou postačující produkty přírody a obhospodařované krajiny. Koně se tedy nejvíce uplatňovali v zemědělství. Počty koní na historicky utvářených vesnicích a velikosti obhospodařovaných ploch ukazují optimální průměrné stavy koní při tradičním hospodářství. Přibližně tedy: 1 pár koní na jeden statek o rozloze cca 15 ha, při průměrných půdách, normálním zastoupení luk a vzdálenostech od dráhy a tržiště, případně hospodářských průmyslových podniků (cukrovarů, apod.). Jak je zřejmé, povoznictví je odvislé od dostupnosti zdrojů pro zajištění životních potřeb koní.

Jak praví odborná literatura (pouze malý výběr, pravda, staršího data, Teyssler-Kotyška (1936):

„Výkonnost jednotlivého koně v tahu na horizontální dráze pro 8 hod. pracovní dobu činí při váze zvířete 300 až 500 kg 0,83-1,05 ks, průměrně 1 ks, při průměrně vydané síle 60 kg rychlostí 1,25 m za vteřinu.“ (Tak taková je tedy původní definice ks „koňské síly“, staré fyzikální jednotky výkonu!)

Teorie chovu koní je samozřejmě mnohem obsáhlejší. Vždyť koně bývali hlavním zdrojem výkonu po mnohá tisíciletí.

Na Brejchovy koně vždycky bylo, a stále je, radost pohledět, s tou hnědou krásně lesklou srstí a s těmi kočárovými postroji, s vodopády lesklých mosazných ozdobných závěsů, visícími podél chomoutů. S čelenkami skládanými z barevných proužků kůže. Zvláště vhodné postroje pro svážení domovního odpadu, vyklápěného ručně z popelnic na otevřený valník s nízkými sajtnami za doby působení zdejších Komunálních služeb. Ale co je za tím? Viz. výše. [8] (B.S.)

POVOZNÍK			
1	Bohata František	Pod Rybníčkem (dříve č.p. 49) (U Rybníčka)	1930-????
2	Brejcha Václav	Dvorská č.p. 9/2	1944-????
3	Brejcha Jiří	Dvorská č.p. 9/2	1984-dosud
4	Brejcha Antonín	Dvorská č.p. 12/6	1944-????
5	Koutecký František	Suchdolská č.p. 262/50 (Národní)	????-????
Zdroj: Obecní kronika, SOKA Praha-západ, pamětníci			

- Zdroj:
- [1] historiesuchdola.cz
 - [2] poznejte-remesla.cz
 - [3] M. Janotka, K. Linhart: Zapomenutá řemesla, 1984
 - [4] brtpichlavec.web.cz/ves/remesla/remesla2.htm
 - [5] cs.wikipedia.org/wiki/Vozka
 - [6] wikipedia
 - [7] helpex.cz
 - [8] Teyssler-Kotyška, Technický slovník naučný, 1936